

**B.N. URINOV,
U.F. KENJAYEVA**

KORPORATIV BOSHQARUV:

MUAMMO VA YECHIMLAR

MONOGRAFIYA

2023

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIV TA'LIM,
FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI

**B.N. URINOV,
U.F. KENJAYEVA**

KORPORATIV BOSHQARUV: MUAMMO VA YECHIMLAR

(MONOGRAFIYA)

TOSHKENT - 2023

UO'K: 005.742.005.72

KBK: 67.404.1

U 64

U64

B.N.Urinov, U.F.Kenjayeve. Korporativ boshqaruv: muammo va yechimlar. (Monografiya). – T.: “Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi”, 2023, 232 bet.

ISBN 978-9910-01-095-8

Ushbu monografiya korporativ boshqaruv nazariy asoslari va uni O'zbekistonda rivojlanish bosqichlari, aksiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruvning asosiy masalalarini yoritishga bag'ishlangan.

Monografiyada aksiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruvning boshqaruv organlari faoliyati nazariy va tashkiliy jihatlarini, boshqaruv organlarini rag'batlantirishni samarali tashkil etish, jamiyatlarda ochiqlik va shaffoflik asosida samarali korporativ boshqaruvni tashkil etishning asosiy masalalariga molik xulosalar berilgan.

Korporativ boshqaruv tizimini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari

O'zbekistonda korporativ boshqaruvni rivojlantirishda xorij tajribasidan foydalanish yo'llari hamda mamlakatimizda korporativ boshqaruv samaradorligini oshirish istiqbollari qaratilgan ilmiy takliflar va amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Monografiya korporativ boshqaruv tizimi, undagi munosabatlar, amaliyoti va korporativ tuzilmalari faoliyati bilan qiziquvchi ilmiy xodimlar, o'qituvchilarga, ilmiy tadqiqotchilar va boshqaruv xodimlariga mo'ljallangan.

UO'K: 005.742.005.72

KBK: 67.404.1

Iqtisodiyot fanlari doktori, professor **Zaynutdinov Shavkat Nuritdinovich**ning umumiy tahriri ostida

Taqrizchilar:

- F.A.Djalilov** – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti “Korporativ boshqaruv” kafedrası, i.f.n.;
- A.J.Xo'jamurodov** – Toshkent kimyo texnologiyalari instituti, Sanoat iqtisodiyoti va menejmenti kafedrası mudiri, i.f.f.d., dotsent.

Ushbu monografiya Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti ilmiy Kengashining 2023-yil iyun oyidagi qarori bilan nashr etildi.

ISBN 978-9910-01-095-8

9868

© “Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi”, 2023.

KIRISH

Korporativ boshqaruv tizimi har bir davlatda o'ziga xos xususiyatlaridan kelib chiqqan holda va ijtimoiy-iqtisodiy holatga mos ravishda turlicha bo'ladi. Mamlakatda korporativ boshqaruvning rivojlanganlik darajasi aksiyadorlar huquqlari, aksiyadorlik jamiyatlarining moliyaviy barqarorligi bilan bog'liqdir. Ayniqsa, bozor munosabatlarining takomillashuvi va tezkor o'zgarishlarning hozirgi davrida aksiyadorlik jamiyatlarining samarali moliya-xo'jalik faoliyatini ular tomonidan puxta ishlab chiqilgan moliyaviy siyosati va uni amalga oshirish mexanizmisiz ta'minlab bo'lmaydi. Bu aksiyadorlik jamiyatlarida samarali korporativ boshqaruvni tashkil etishda bugungi kunda jiddiy e'tibor qaratilayotgan muhim jihatlardan hisoblanadi. Milliy iqtisodiyotimizda keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilayotgan hozirgi davrda aksiyadorlik jamiyatlari faoliyatini rivojlantirish, ularning xorijiy kapital bozoriga chiqishini ta'minlashga erishish, tashqi bozordagi raqobatbardoshligini ta'minlash korporativ boshqaruv tizimini takomillashtirish va bu borada ilg'or xorij tajribalaridan samarali foydalanishni dolzarb vazifa qilib qo'ymoqda.

Bugungi kunda milliy iqtisodiyotimizdagi korporativ boshqaruvning o'rni juda ham muhim hisoblanib, korporativ boshqaruvining tamoyillari va modellari aksiyadorlik jamiyatlardagi samaradorlik va yuqori foyda olish jarayonlariga ulkan hissa qo'shadi. Shu sababli hukumatimiz tomonidan ushbu sohaning rivojlanishi uchun turli xildagi qaror, loyiha va dasturlar ishlab chiqilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60 sonli "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Taraqqiyot Strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni bilan xalqimizning farovonligini

MUNDARIJA

KIRISH	3
I BOB. KORPORATIV BOSHQARUV NAZARIY ASOSLARI VA UNI O'ZBEKISTONDA RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	7
1.1. Korporativ boshqaruvning asosiy yondashuvlari va nazariyalari	7
1.2. O'zbekistonda korporativ boshqaruv tizimining shakllanishi va uning rivojlanish bosqichlari	18
I-bob bo'yicha xulosa.....	32
II BOB. AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA KORPORATIV BOSHQARUVNING ASOSIY MASALALARI.....	33
2.1. Aksiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruvning joriy etishning zarurligi va ahamiyati	33
2.2. Aksiyadorlik jamiyatlarida manfaatdor tomonlarni jalb etish	39
2.3. Aksiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruv tamoyillari joriy etilishi.....	52
II-bob bo'yicha xulosa	57
III BOB. AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA BOSHQARUV ORGANLARI FAOLIYATI	60
3.1. Aksiyadorlar umumiy yig'ilishini samarali tashkil etish va o'tkazish masalalari	60
3.2. Korporativ boshqaruv tizimini nazorat qilish va kuzatuv kengashi faoliyatini takomillashtirish yo'llari	70
3.3. Boshqaruv organini rag'batlantirishni samarali tashkil etish masalalari.....	80
3.4. Aksiyadorlik jamiyatlarida ochiqlik va shaffoflik asosida samarali korporativ boshqaruvni tashkil etishning asosiy masalalari.....	98

3.5. O'zbekistonda aksiyadorlik jamiyatlari boshqaruv va ijro organlari faoliyatini ochiqlik asosida samaradorligini oshirish.....	111
III-bob bo'yicha xulosa.....	116

IV BOB. KORPORATIV BOSHQARUVNING ZAMONAVIY MASALALARI118

4.1. Davlat korxonalarida korporativ boshqaruvni samarali tashkil etish	118
4.2. Korporativ risklarni boshqarishning asosiy masalalari	129
4.3. Korporativ Komplaensni tashkil etishning asosiy masalalari.....	143
4.4. Korporativ madaniyatning zarurati va uning asosiy masalalari.....	166
Korporativ madaniyatning tarkibiy elementlari	169
4.5. Korporativ boshqaruvda etika va korporativ ijtimoiy mas'uliyatning o'rni	180
IV-bob bo'yicha xulosa	190

V BOB. KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMININI RIVOJLANTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI.....193

5.1. Aksiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruv tizimini joriy etishning AQSH, Germaniya va Yaponiya tajribasi	193
5.2. O'zbekiston korporativ boshqaruv amaliyotini takomillashtirish hamda mavjud tizimga xorij tajribasini joriy etish imkoniyatlari.....	200
5.3. Kichik va oilaviy korxonalarda korporativ boshqaruvni joriy etishning xorij tajribasidan foydalanish yo'llari	204
V-bob bo'yicha xulosa.....	217

XULOSA VA TAKLIFLAR219

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.....224

**URINOV BOBUR NASILLOYEVICH,
KENJAYEVA UMRIYA FAXRITDINOVNA**

KORPORATIV BOSHQARUV: MUAMMO VA YECHIMLAR

(MONOGRAFIYA)

**Toshkent – «Innovatsion rivojlanish
nashriyot-matbaa uyi» – 2023**

Muharrir:	M. Hayitova
Texnik	
muharrir:	M. Tursunov
Musavvir:	Sh. Zoxidova
Musahhih:	L. Ibragimov
Kompyuterda	
sahifalovchi:	Sh. Nurullayev

Nashriyot
litsenziyasi
№ 1400

**E-mail: nashr2019@inbox.ru Tel: +99899.920-90-35
№ 3226-275f-3128-7d30-5c28-4094-7907, 10.08.2020.**

Bosishga ruxsat etildi 01.11.2023.

Bichimi 70x100 1/16. «Cambria» garniturası.

Ofset bosma usulida bosildi.

Shartli bosma tabog'i: 15,0. Nashriyot bosma tabog'i 14,5.

Tiraji: 30. Buyurtma № 144-30